

OLLI LÖYTTY

Hybridin haaste ja postkoloniaali teoria

”Tämä [1900-luku – OLI] on ollut muukalaisten, ruskea- ja valko- ihoisten vieraiden, vuosisata. Tämä on ollut suuren siirtolaiskokeilun vuosi- sata. Vasta nyt leikkikentälle menijä saattaa tavata kalalammikolta Isaac Leungin, jalkapallomaailta Dan Rahmanin, koripalloa pompottamasta Quang O’Rourken ja jotain kappa- letta hyräilemästä Irie Jonesin. Lapsia, joiden etu- ja sukunimi ovat suoralla törmäyskurssilla. Nimiä, joihin kät- keytyy massamuuttoa, ahtaita laivoja ja lentokoneita, kylmää vastaanottoa, lääkärintarkastuksia. Vasta nyt, ja mahdollisesti vain Willesdenissä, par- haat ystävykset Sita ja Sharon sekoitetaan tämän tästä toisiinsa, koska Sita on valkoinen (hänen äitini- sä piti nimestä) ja Sharon pakistani- lainen (hänen äitinsä katsoi sen parhaaksi – vaivattommaksi). Toi- saalta, vaikka olemmekin sekoittu- neet yhteen, vaikka olemmekin lo- pulta solahtaneet toistemme elämään kohtalaisen mukavasti [. . .] kaikesta huolimatta vieläkin on vaikea myön- tää, ettei kukaan ole englantilaisempi kuin intialainen eikä kukaan intialai- sempi kuin englantilainen.”

Näin kirjoittaa esikoisromaanissaan *Val- koiset hampaat* Zadie Smith (2000, suom. 2001, 282–283), jonka omakin nimi (samoin kuin kirjan takakannessa olevan valokuvan perusteella myös verenperi- mä) kertoo tilanteesta, jota postkoloniaa- lissa teoriassa on käsitteellistetty termin ’hybridi’ avulla.

Luonnontieteessä hybridi on kahden eri lajeihin kuuluvan yksilön risteymä. Etymologiansa johtuen hybridiä onkin kritisoitu siitä, että se tuo keskusteluun biologisen sävyn. Postkoloniaalin teorian hybridikäsitteessä ei kyse kuitenkaan ole ”rodullisesta” sekoittumisesta kuin kor- keintaan käsitteen ’rotu’ representationaa- lisessa merkityksessä (ks. Young 1995).

Hybridi on yksi postkoloniaalin teo- rian kiistellyimpiä käsitteitä. Yleensä sillä viitataan ”kolonisaation tuottamalla kontaktivyöhykkeellä syntyneisiin uusiin transkulturaaliin muotoihin”. (Ashcroft ym. 1998, 118; transkulturaatiosta ks. Pratt 1992). Kyse on siis kahden tai use- amman kulttuurin kohtaamisesta, jolle on ollut ominaista jonkin kulttuurin (siir- tomaavalta, metropoli) pitäminen toista (siirtomaan, periferia) parempana ja jossa jälkimmäinen osapuoli on ollut altavas- taajana. Kohtaamisesta syntynyt hybridi

haastaa kulttuurien välisen nokkimis- järjestyksen. Kahden kulttuurin peril- lisenä se kiistää jo olemassaolollaan (kulttuuri)erojen pysyvyyden.

Hybridin käsitettä on sovellettu niin poliittisiin, ”rodullisiin”, kulttuurisiin kuin kielellisiinkin kysymyksiin. Esimerk- kinä viime mainitusta ovat ”sekakielet” pidgin ja kreoli (kreolisaatiosta yhteiskun- nallisena ilmiönä ks. Brathwaite 1971). Kielestä puhuttaessa hybridi on yhdistet- ty venäläisen Mihail Bahtinin teorioihin (ks. esim. Young 1995, 20–22). Kirjalli- suudentutkimuksessa hybridin käsitteen avulla on luonnehdittu postkoloniaalien tekstien sijaintia kahden tai useamman kulttuurin ”välissä” sekä muita postko- loniaalista tilanteesta juontuvia ominai- suuksia (ks. esim. Simola & Hakkarai- nen 1998, 140–141).

Kenties useimmiten hybridi liitetään teoreetikko Homi K. Bhabhan nimeen. Bhabha on artikkeleissaan (joita on koottu teokseen *The Location of Culture*, 1994) analysoinut mm. kolonisoijan ja kolonisoidun keskinäisiä suhteita ja sitä, kuinka molempien subjektiudet ovat riip- puvaisia toinen toisestaan. Yksi Bhabhan keskeisiä hybridiyteen liittyviä ajatuksia on se, että kolonisaation seurauksena syn-

tynyt hybridi kaivaa maaperää koloniaalisen auktoriteetin alta matkimalla (*to mimic*) sitä ikään kuin väärin ja kääntämällä koloniaalisen katseen suunnan alistetusta alistajaan. Näin hybridiys on (diskursiivisen) vastarinnan muoto (Bhabha 1994, 112–114, 121; kriittisiä kommentaareja Bhabhasta ks. esim. Young 1990, 141–156 ja Moore-Gilbert 1997, 114–151).

Hybridiä ei ole yritetty pakottaa ahtaan määritelmän sisään, ja saattaa olla, että sen perimmäinen merkitys haastaa tarkkaan rajatun käsitteenmäärittelyn mielekkyyden. ”Elävänä” käsitteenä se soveltuukin mitä parhaiten muutoksessa olevan tilanteen (kuten Zadie Smithin kuvaaman jälkikoloniaalisen kohtaamisen) analyysiin.

Jamaikalta Isoon-Britanniaan muutanut tutkija Stuart Hall kirjoittaa antropologi Mary Douglassin (ks. Douglas 2000) ajatuksiin viitaten, kuinka ”kulttuurinen järjestys häiriytyy erityisesti silloin, kun asiat putkahtavat esiin väärässä kategoriassa tai kun ne eivät oikein sovi mihinkään kategoriaan – kuten elohopean kaltainen aine, joka on metalli mutta myös nestettä, tai *mulattien* kaltainen rotuja sekoittava sosiaalinen ryhmä,

joka ei ole valkoinen eikä musta, vaan kelluu monimielisesti jollakin epävakaalla, vaarallisella, määrittelemättömän väli-tilan hybridivyöhykkeellä.” (Hall 1999, 156.)

Hybridi voidaan ymmärtää haastajaksi, kulttuuriseksi häiriköksi, joka sekoittaa luokitteluihin ja kategorioiden puhtaanapitoon perustuvan ajattelun konseptit sekä pakottaa tarkistamaan symbolisen rajanvedon perusteet.

Hybridi haastaa myös strukturalistisen binarismi-jaottelun, johon suuri osa postkoloniaalisesta analyysistäkin on perustunut aina Edward Saidin *Orientalism*-teoksesta (1978) alkaen (ks. Ashcroft ym. 1998, 23–27; Moore-Gilbert 1997, 115–118, 129–130). ’Valkoinen’ ja ’musta’ (tai ’kolonisoija’ ja ’kolonisoitu’) eivät olekaan kuin jin ja jang, kokonaisuuden kaksi toisiaan täydentävää puolta, vaan summaan täytyy lisätä vielä muuttuva tekijä X, ennakoimaton ja aina uusia muotoja saava hybridi.

Kirjallisuutta

Ashcroft, Bill & Gareth Griffiths & Helen Tiffin (1998) *Key Concepts in Post-Colonial Studies*. London & New York: Routledge.

- Bhabha, Homi K. (1994) *The Location of Culture*. London & New York: Routledge.
- Brathwaite, Edward Kamau (1971) *The Development of Creole Society in Jamaica 1770–1820*. Oxford: Clarendon Press.
- Douglas, Mary (2000) *Puhtaus ja vaara. Ritualistisen rajanvedon analyysi*. Suom. Virpi Blom ja Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino.
- Hall, Stuart (1999) *Identiteetti*. Suom. ja toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.
- Moore-Gilbert, Bart (1997) *Postcolonial Theory: Contexts, Practices, Politics*. London & New York: Verso.
- Pratt, Mary Louis (1992) *Imperial Eyes: Travel Writing and Transculturation*. London: Routledge.
- Said, Edward (1978) *Orientalism*. London: Routledge.
- Simola, Raisa & Hakkarainen, Marja-Leena (1998) ”Postkolonialismi paradigmana.” Teoksessa *Konteksti – tutkimuksen avainsana*. Kirjallisuudentutkijain seuran vuosikirja 51, osa 1. Helsinki: SKS.
- Smith, Zadie (2001) *Valkoiset hampaat*. Suom. Irmeli Ruuska. Helsinki: WSOY.
- Young, Robert J.C. (1993) *White Mythologies: Writing History and the West*. London & New York: Routledge.
- Young, Robert J.C. (1995) *Colonial Desire. Hybridity in Theory, Culture and Race*. London & New York: Routledge.